

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา (เหมืองแม่เมาะ)
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

Mae Moh Mine Museum

บทความ : เพลิง พิพิธภัณฑสถานถ่านหินลิกไนต์ศึกษา เหมืองแม่เมาะ

วันที่ 16 กันยายน 2565

เจอกันทุกศุกร์เช่นเคยกับแอดมินประจำเพจฯ วันนี้แอดมินนำสาระดีๆพร้อมเกร็ดความรู้มาฝากเช่นเคยจ้า วันนี้แอดมินจะพาเพื่อนๆแฟนเพจมารู้จักต้นไม้ชนิดหนึ่ง นั่นก็คือ “ต้นมะค่าแต่” เราไปทำความรู้จักต้นไม้ชนิดนี้กันเลยยยยย

มะค่าแต่ หรือ มะค่าหนาม มะค่าหลุม มะค่าลิง (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Sindora siamensis*) เป็นไม้ยืนต้นในวงศ์ Leguminosae ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ ดอกช่อมีดอกย่อยจำนวนมาก ฝักแบนหรือกลมแบน ออกดอกช่วงเดือนมีนาคม – พฤษภาคม พบครั้งแรกที่จังหวัดราชบุรี โดย J.E. Teijsmann ชื่อสปีชีส์ตั้งเป็นเกียรติแก่ประเทศไทย กระจายพันธุ์ในกัมพูชา ลาว มาเลเซีย ไทย และ เวียดนาม

ในภาคอีสานของไทยมีมะค่าแต่สองสายพันธุ์คือแต่โหลน ฝักแบนรูปไข่ ไม่มีหนาม และแต่หนาม ฝักแบนรูปไข่ มีหนาม นิยมใช้เนื้อไม้ในการก่อสร้าง ของใช้ เปลือกนำมาแช่น้ำให้ได้น้ำสีน้ำตาลแดง ใช้แช่ผลจากการคลอบุตรให้สμανตัวเร็ว ไม่ติดเชื้อ ใบใช้แทนช้อนในการตักอาหารที่มีน้ำเช่นแกงได้

มะค่าแต่ ชื่อสามัญ Ma kha num
มะค่าแต่ ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sindora siamensis* Miq. (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Galedupa cochinchinensis* (Baill.) Prain, *Galedupa siamensis* (Teijsm.) Prain, *Sindora cochinchinensis* Baill., *Sindora siamensis* var. *siamensis*, *Sindora wallichii* var. *siamensis* (Teijsm.) Baker) จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว (FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE) และอยู่ในวงศ์ย่อยราชพฤกษ์ (CAESALPINIOIDEAE หรือ CAESALPINIACEAE)

สมุนไพรมะค่าแต่ มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า มะค่าหลุม มะค่าหนาม (ภาคเหนือ), แต่ (ภาคอีสาน), มะค่าหนาม มะค่าแต่ มะค่าลิง (ภาคกลาง), กอกก้อ (ชาวบน-นครราชสีมา), กอเกาะ ก้าเกาะ (เขมร-สุรินทร์), กรอกก้อส (เขมร-พระตะบอง), แต่หนาม เป็นต้น

ต้นมะค่าแต่ มีเขตการกระจายพันธุ์จากภูมิภาคอินโดจีนจนถึงมาเลเซีย ในประเทศไทยสามารถพบได้ตามป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณแล้ง ป่าโลกข้าว ป่าผลัดใบ ป่าดิบแล้ง และป่าชายหาดที่ระดับใกล้กับน้ำทะเลไปจนถึงที่ระดับความสูง 400 เมตร โดยจัดเป็นไม้ยืนต้น มีความสูงของต้นประมาณ 10-15 เมตร แตกกิ่งก้านแผ่กว้าง มีเรือนยอดเป็นรูปร่มหรือเป็นทรงเจดีย์ต่ำ กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสีน้ำตาล เปลือกต้นเรียบเป็นสีเทาคล้ำ ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดและวิธีการตอนกิ่ง

ใบมะค่าแต่ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกออกเรียงสลับ มีใบย่อยประมาณ 3-4 ใบ แกนช่อใบยาวประมาณ 2-4 เซนติเมตร ลักษณะของใบเป็นรูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบเว้าคี่น โคนใบเป็นรูปปลี้ม ส่วนขอบใบเป็นคลื่น ใบมีขนาดกว้างประมาณ 3-8 เซนติเมตรและยาวประมาณ 6-15 เซนติเมตร แผ่นใบหนา แผ่นใบด้านบนมีขนหยาบ ส่วนด้านท้องใบมีขนนุ่ม

ดอกมะค่าแต่ ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบหรือตามปลายกิ่ง ช่อดอกยาวประมาณ 10-25 เซนติเมตร ดอกเป็นสีเหลืองแกมเขียว มีกลีบเลี้ยงหนา 4 กลีบ ลักษณะเป็นรูปไข่กว้าง ปลายกลีบมีหนามขนาดเล็ก ส่วนกลีบดอกยาวประมาณ 7 มิลลิเมตร ดอกมีเกสรเพศผู้ 10 ก้าน และมี 2 ก้านใหญ่กว่าก้านอื่น ๆ ด้านนอกดอกมีขนสีน้ำตาล ก้านดอกยาวประมาณ 0.2-0.4 เซนติเมตร โดยจะออกดอกในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม

ผลมะค่าแต่ ออกผลเป็นฝักเดี่ยวแบนค่อนข้างกลม ที่ผิวเปลือกมีหนามแหลมอยู่ทั่วไป ผลเป็นรูปไข่กว้างหรือเป็นรูปโล่ โคนเบี้ยวและมักมีติ่งแหลม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 4.5-10 เซนติเมตร พอแห้งจะแตกออกเป็น 2 ซีก ภายในมีเมล็ดสีน้ำตาลประมาณ 1-3 เมล็ด โดยผลจะแก่ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน

สรรพคุณของมะค่าแต่

- เปลือกใช้ต้มแก้ซาง แก้คลื่นเป็นฝ้า (เปลือก)
- ปุ่มที่เปลือกมีรสเมาเบื่อ ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้พยาธิ ส่วนเมล็ดมีรสเมาเบื่อสุกเป็นยาขับพยาธิเช่นกัน (ปุ่มเปลือก, เมล็ด)
- ปุ่มที่เปลือกนำมาต้มน้ำให้หิววิดิศวทวารหนักผอได้ (ปุ่มเปลือก, ผล) ส่วนเมล็ดมีรสเฝอชม ทำให้วิดิศวทวารแห้ง (เมล็ด)
- เปลือกต้นมะค่าแต่ใช้ผสมกับเปลือกต้นมะกอกเหลี่ยม เปลือกต้นหนามตัน เปลือกต้นยางขา และรากถั่วแปบข้าง นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ไอสุกอิส (เปลือกต้น)
- ใช้เป็นยาแก้โรควิวหนัง (ผล, ปุ่มเปลือก, เมล็ด)

ประโยชน์ของมะค่าแต่
เมล็ดแก่เมื่อนำมาเผาไฟแล้วกะเทาะเปลือกออก เอาแต่เนื้อข้างในมารับประทานเป็นอาหารว่างได้ โดยเนื้อจะมีลักษณะแข็ง ๆ คล้ายกับเมล็ดมะขามและมิรสมัน

ฝักและเปลือกให้น้ำฝาดชนิด Catechol และ Pyrogallol ใช้สำหรับฟอกหนัง ส่วนเปลือกต้นจะนิยมนำมาใช้ย้อมสีเส้นไหม ย้อมแห โดยจะให้สีแดง

ในด้านเชื้อเพลิง สามารถนำมาใช้ทำเป็นถ่านได้ดี โดยจะให้ความร้อนได้สูงถึง 7,347 แคลอรีต่อกรัม เนื้อไม้เป็นสีน้ำตาลอ่อนหรือเป็นสีน้ำตาลแก่ เมื่อทิ้งไว้นาน ๆ จะเปลี่ยนเป็นสีเข้มขึ้น มีเส้นสีเข้มกว่าสลับกับเนื้อไม้ที่ค่อนข้างหยาบ เสี้ยนสนแต่สม่ำเสมอ มีความแข็งแรงทนทาน ทนต่อปลวกได้ดี เลื่อย ฝ่า ไซกอบตบแต่งได้ยาก สามารถนำมาใช้ในการ

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา (เหมืองแม่เมาะ)
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

Mae Moh Mine Museum

บทความ : เพลง พิพิธภัณฑสถานถ่านหินลิกไนต์ศึกษา เหมืองแม่เมาะ

วันที่ 16 กันยายน 2565

ก่อสร้างอาคารบ้านเรือนได้ดี แต่จะมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก ใช้ทำเสา รอด ตง พื้น พื้นรอง เครื่องเรือน เครื่องบน เครื่องมือทางการเกษตร เครื่องเกวียน เครื่องไถนา หมอนรองรางรถไฟ ลูกกลิ้งนาเกลือ กระจุกเรือ หรือใช้ทำโครงเรือใบเดินทะเล ฯลฯ

คำแนะนำ : ไม่ควรปลูกต้นมะค่าแต่ในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนบุคคล เพราะเป็นไม้ที่มีหนามแหลมซึ่งเป็นอันตรายต่อคนและสัตว์เลี้ยง

ก่อนจากกันวันนี้แอดมินขอประชาสัมพันธ์ที่พิพิธภัณฑสถานถ่านหินลิกไนต์ศึกษา(เหมืองแม่เมาะ)ฯ ได้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี สอนองพระราชดำริโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กฟผ.เหมืองแม่เมาะ (อพ.สธ.-กฟผ.) ทั้งยังมีเมล็ดพันธุ์หลากหลายชนิดไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานถ่านหินลิกไนต์ศึกษา(เหมืองแม่เมาะ) อีกด้วยนะจ้ะ

สำหรับวันนี้ต้องขอตัวลาไปปลูกป่าเพิ่มพื้นที่สีเขียวก่อนน้ำพุตกกโกนถนน..แล้วพบกันใหม่ในEP.หน้า บ้าย ...บาย

#SAVE_THE_EARTH

ข้อมูลจาก : สวนน้ำพระทัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%89>

https://www.dnp.go.th/EPAC/province_plant/surin.htm

<https://medthai.com/%89/>

เอกสารอ้างอิง

หนังสือสมุนไพรในอุทยานแห่งชาติภาคเหนือ. “มะค่าแต่”. (พญ.เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ). หน้า 150.

หนังสือพรรณไม้สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 4.

โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์, โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. “มะค่าแต่”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.shc.ac.th/learning/botanical-garden/. [12 พ.ค. 2014].

ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน, สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). “มะค่าแต่”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.bedo.or.th. [12 พ.ค. 2014].

ฐานข้อมูลพรรณไม้โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน(พัฒนาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน จังหวัดฉะเชิงเทรา. “มะค่าแต่”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.hinsorn.ac.th/botanyhinsorn. [12 พ.ค. 2014].

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. “มะค่าแต่”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: rspg.dusit.ac.th. [12 พ.ค. 2014].

ระบบฐานข้อมูลพรรณไม้ที่เหมาะสมกับระบบนิเวศและวิถีชีวิตชุมชน เพื่อลดมลพิษในพื้นที่จังหวัดระยองและพื้นที่ใกล้เคียงภายใต้โครงการชุมชนอยู่ดีอุตสาหกรรม. “มะค่าแต่”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: onep-intranet.onep.go.th/plant/. [12 พ.ค. 2014].

Mae Moh Mine Museum

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา (เหมืองแม่เมาะ)
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทความ : เพลจ พืชปรสิตศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา เหมืองแม่เมาะ

วันที่ 16 กันยายน 2565

